

Gas nominatum à vapore per calorem fuscitato distinguit. Gas Meteororum materia est, & Blas motivum & alterativum stellarum eorundem causa efficiens, & quia Gas concretorum fermenta adhuc continet, tot ac tam varia meteora, ut pluvia, nimbi, imbres, grando, nix, nebula, & pruina oboriuntur, atque sic Gas & Blas totam statuunt Meteori Rempublicam. Tonitru opinatur habere causam non supra sed præter naturam, atque ideò effectum portentosum nominat. Meteororum Sulphureorum mentionem, quantum ego quidem scio nullam facit: Iris ipsi Meteorum est anomalon. In aëre fundos & strata, perinde ac in Terra, constituit, & stratorum portas: Hi sunt Perolei Adeptorum seu Philosophorum, ut ait, quos Sacra Scriptura Cataractas & valvas Cœlinuncupat. An tam simplex terra, aqua & aër detur, ut nulla ullius rei commissio accedat, aut ipsa inter se non convertantur elementa, vix mihi persuadere possum. Interdum nimis profundè Vir Magnus, meo iudicio, Philosophatur, & Paracelsi Monarchiam in Republica Medicâ affectantis temeritatem carpens ipse haud rarò in eundem lapidem impingit, & eandem cum Paracelsi gloriolam aucupari videtur, quam nos ipsi cum aëre relinquimus, & ad Ignis descriptionem progredimur.

IGNIS A VETERIBUS SUPRA AERIS REGIONEM LOCATUS, Elementum cæteris omnibus dignitate excellens, ipsorumque pater & Bas, exterius visibile & admodum fugax, interius verò invisibile & fixum, corrosivam, penetrantem, digerentem, & maximè adhaerentem obtinet unctuositatem, ac cum siccitate calorem non vorantem, & depopulantem, qualem communis ignis noster accensus habet, sed conservantem & vivificum possidet. Licet autem Ignis vitam conservet, ejusdem tamen destructorem merito ipsum appellaveris, quippe continuâ sui pabuli consumptione fatiscentem, & extinctione suâ Mortem afferentem. Pabulorum enim varietate variè in Sublunaribus Corporibus afficitur, in Animalibus præsertim, in quibus varii morbi, ex pabulorum malignitate orti, cum tandem suffocant, & extinguunt. Locum ei Veteres, ut diximus, inter aërem & Cœlestes sphaeras assignarunt, ita ut ex eorum sententiâ reliquum supra aërem spatium, usque ad Lunaris Orbis concavitate occupet, atque ita ingenti, & spatiofo admodum intervallo circumscribatur, qui tamen per totam Universi Machinam diffusus, & tam Cœlestibus Corporibus, quàm cæteris rebus omnibus à Providentiâ Divinâ inditus in locum separatum detradi non potest. Ex eorundem sententiâ locus ipsius Sphaericus, aut ovalis secundum alios figuram suâ convexitatis & concavitatis sphaeris illis aptat, inter quas interesse dicitur, & altitudine eâ assurgit, quam ipsi concedit distantia inter Aëriam, & Lunarem sphaeram interposita. Et hic Elemental is est: Alius item Focalis, & terrenus aut Culinarius supra terram hominum ului intersuens, qui lignis & aliis materiis oleosis nutritur, atque aëre, pabulo, ventilatione, & foco opus habet: Tertiò Subterraneo

Sulphurea, sive unctiosa, nitrosa, & bituminosa materia pabulum suggerit, ideò animantibus & vegetabilibus magis nocenti, quàm ille noster, qui supra terram à mortalibus usurpatur. Cæterum sequentibus qualitatibus & proprietatibus Physici Ignem describunt. 1. Ignis minor majori adjunctus ab eo extinguitur. 2. Ignis in materia densiore, & crassiore acius, in rariore remissius & minus urit: sic flamma minus quam pruina, & hæc minus quam ferrum ignitum urit. 3. Aëris ventilatio ignem parvum extinguit, vehementem auget, ut ex candelis, & incendiis patet. 4. Ignis condensatus urit, ideò bellua avidissima, & inexplebilis dictus Herodoto: Rarus non urit, qualis est vinum sublimatum linteum non comburens, quando accenditur. 5. Ignis in umbrâ diutius conservatur, in Solis ardore flaccescit. 6. Flammâ suâ petit sublimia, atque ideò semper in aërem tendit, & quò major, eò altius ascendit. 7. Magister est multarum Artium Mechanicarum. 8. Non putrefcit. 9. Immutus plus calefacit. 10. Flavis sit per admisionem, & ob materiam diversam diversos colores admittit. 11. Alia congregat, alia dissipat. Atque hæc est communis & vulgaris Physicorum de Igne sententia, quem Helmontius Ens Anomalum vocat, & nec substantiam, nec accidens, sed corpus potius neutrum esse & de utroque participare dicit, cum ideò ex Elementorum catalogo expungens, atque duo primaria tantum Elementa Aquam & Aërem concedens. Eapropter calorem, tanquam merum relollæum, inesse putat Elementis, quæ frigida ex sui Natura statuit, licet idem frigus alio loco Relollæum appellet. Nam Titulo *Natura contrariorum nescia Relollæum*, inquit, *est qualitas efficiens non præcedens ex fermentis & seminibus rerum; Estque duplex, unum videlicet in corpore proprio; Alterum in alieno. Inter Relollæa propria quedam sunt separabilia, ut frigus in aëre & aqua; Alia inseparabilia, ut calor in lumine solis, ignis & candelæ, quæ nunquam separari possunt. Relollæum alienum est violentum, quod si non moveatur, perit ideò per sua momenta & gradus, ideoque dicitur transiens, ut calor in aqua.* Sed cum calor sit merum Ignis effectum, atque ideò ab ipso igne neutiquam separari, hic verò ex nulla re excludi possit, eam ob causam, quod nullum corpus ad contractionem sui, & constitutionem, atque existentiam sine eo pervenire queat, & unicus ignis formator, ac faber sit internus, lumine suo ideali formam internam, & figuram externam materiæ impertiens, ipsumque hoc lumen ab igne parente suo procedat, ac præterea omne corpus ob ignem suum internum externi & adventitii caloris, interno similis & amici, sit susceptivum, profectò minime apparet, cur inter Relollæas qualitates calor Elementorum, præcipuè Ignis & aëris, sit reponendus. Ut pace tanti Viri dicam, Ignis naturam & proprietates aut non satis intellexit, aut non accuratius examinavit, abreptus Relollæo illo, & ente merè rationali, quod à Paracelsi quandoque mira ejusmodi entia fingente mutuatus est, quæ ipsum iis clarius & dilucidius exponendis occupatum in ejusmodi opiniones non dicam paradoxas, sed absurdas nonnunquam conceperunt.

runt. Sed Ignem, ejusque naturam & proprietates accuratius perpendamus. Quantum ad Originem ejus attinet, altioris, & profundioris ea est indaginis, de qua in præsentia satis prolixa institui possit dissertatio, quâ hujus introductionis præter opinionem meam in majorem prolixitatem me abripientis angustia superfedere jubet, solum descriptionis abrumpi postulans. Ignem in Prima Creatione cum cæteris Creaturis Divina Providentia creatum esse scimus. In ipso tria inseparabili copulatione conjuncta esse videmus, flammam nimirum, lucem, & calorem ex tenebroso corpore producentes, sicut Lux, ac proinde etiam Ignis omnis lucis, & luminis pater in prima Creatione ex tenebris prodierunt. Flamma sive visibilis, sive invisibilis ex ipso igne procedit, & oritur ex consumptione materiæ oleaginosæ, & sulphureæ, quæ nutrimentum & vitam igni subministrat, & dum consumitur, flammam corrosivam & arentem reddit, acri corrosivo, nitroso & sulphureo suo spiritu, qui ob unctuositatem, & pinguedinem suam facile accenditur, flammam concipit, cunctaque consumit, & in auras expellit, quæ eandem Sulphuream, nitrosam, & inflammabilem proprietatem habent. Hæc materia illa est, Ignis vitam conservans, sustentans, & nutrens, purissima in Superlunaris Regionis Corporibus Cœlestibus, atque ideò Aqua Ignea, & Ignis Aqueus, uti in dissertatione de Creatione initio hujus Introductionis dictum est. In Aqua autem Ignem esse omni dubitatione caret, cum ex aquâ purissimâ purissimus, & fortissimus ignis elici possit, utpote salem reddente purissimum & nitridissimum, qui ex aquâ nullius alius rei additione educus purissimus est ignis, & fortissimus, ac mera item aqua humectans, atque ignis talis, qui fortius urens, quàm ullus alius ignis in merum Nitrum, vel Salempetræ sine ullius alius rei additione per solum aërem, ex quo sibi simile ejusmodi per vim magneticam attrahit spiritum ardentem, convertitur. Et quid Salpetræ purissimus aliud est, quàm mera & pura aqua sulphurea, & inflammabilis, quæ ab omnibus suis heterogeneis rebus admixtis separata igne suo proprio ita consumitur, ut nihil omnino residuum supersit. Aqua est, & aquæ cuiusvis puræ facile admiscetur, ac nihilominus etiam oleum pingue & sulphureum, aquæ humidæ formâ indutum, ideòque humidum, alteriusque sulphureæ pinguedinis terrestres & sicca hostis capitalis. Purissimum arte Philosophicâ redditum astrales virtutes purissimas exhibet, & in corpore humano conservando, & à morbis liberando admiranda, imò incredibilia præstat. Impurior porro est ista Aqua in Sublunari Regione, in quam spiritali formâ subtilissima ex astris descendens virtutes & influentias cœlestes secum advehit, & admixtis vaporibus ex terrâ & mari ascendentibus impurior reddita Meteororum omnium in aëre parens existit, ubi cum hostem suum, sulphureos nimirum illos, terrestres, & siccos vapores, aut halitus, qui ex terrâ & aqua in aërem se

elevârunt, offendit, accensa, & nubibus largioribus inclusa tonitruum horrendum mugitus, fulgura, & fulmina tam terribilibus fragoribus aërem concutientia suscitatur. Impurior adhuc sit in terram ex aëre cum vaporibus iterum in aquas mutatis delata, ubi partim suo simili nitroso sali se adjungit, vegetabilibus nutrimentum pingue præbens, partim aliis salibus associatur, partim in varias figuras & indoles alteratur. Lumen ex flamma ignis ortum, individuum ejusdem comes est, quæ cum nihil aliud sit nisi aqua, etiam pellucida est, & colore suo igneo & radiante lucem spargit, ac radios emittit eò calidiores, quò flammæ propiores sunt, atque contra eò remissiores, quò longius à flamma recedunt. Lumen autem illud flammæ & ignis foetus, ac filius, licet ex igne & flamma progrediatur, & ex ipsa nascatur, ac nulla ratione ab eadem separari queat, longè tamen alterius est proprietatis, & indolis, cum non ut ignis consumat, sed vitam communicet, tenebras dispellat, & omnia gratissimo suo splendore impleat, quod facile quis intellexerit, si probè meditatus fuerit, quæ facies miseri Orbis terrestris & cæterorum illorum in Machina Universa Corporum futura esset, si splendidissimum illud, & maximum Solis corpus ex rerum Universalitate tolleretur. Calor tandem per radios spirituales ex Ignis flamma & lumine emittitur, ac gratissimo suo fomento omnes res naturales fovet, vivificat & sustentat, adeò ut nullæ res sine Ignis flamma, lumine, & calore in hoc mundo existerint, & subsisterint, vel etiam subsistere, & existere queant. Hinc facili inquisitione Elementorum quatuor nativitas & ortus indagatur, quo pacto nimirum quodvis ex altero progrediatur, & qua ratione qualitatibus amicis inter se conspirent, inimicis verò inter se dissideant, & à se invicem disjungantur, adeò ut frivole admodum à Paracelsi, Helmontio & aliis ordo eorum & numerus conturbetur, & absurde ipsa ex omnium rerum compositione exturbentur, imò & ipsa tria omnium rerum principia absque omni ratione ab ipso Helmontio oppugnentur. Ignis in quocunque corpore latet, & quiescens est sulphur, & principium activum omnis motus in quocunque corpore, qui cum naturaliter excitatur, quocunque modo, sive externè sive internè illud fiat, flammam suam invisibilem in materia sulphurea exerit, lumen vivificum expromit, ac calorem efficit, à quibus aqua & aër Mercurii vicem obtinentes, eleantur & propelluntur. Aër enim in Aqua oleaginosâ habitans, & ignis impatiens, ideòque omnis inclusionis, & coarctationis nescius mox sese attollit, & aquam matrem suam æquè ignem tolerare nesciam secum elevat, quæ duo Elementa dum fugiunt ignem, aquam oleaginosam consumentem, ex eadem materia oleaginosâ & sulphurea, quæ pabulum ipsius est ignis, & ab hoc in flammam, calorem & lumen reddentem, convertitur, prodeunt, atque ita fiunt aqua aëria, & aër aqueus. Corpus ipsum est Sal, & Terra, seu Principium passivum, in quo